

УДК: [371.124:7.071.2]

Г.С. КОРЧАГІНА

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

***Резюме.** У статті здійснено теоретичний аналіз пізнавального інтересу, зокрема розвитку пізнавального інтересу майбутніх вчителів музичного мистецтва під час фахової підготовки. Визначено джерела, що впливають на розвиток та становлення інтересу, шляхи та способи його формування.*

***Ключові слова:** інтерес, пізнавальний інтерес, потреба, мотив.*

Постановка проблеми. У положеннях Національної доктрини розвитку освіти України зазначено про необхідність створення умов для особистісного розвитку, творчої самореалізації та професійного саморозвитку кожного громадянина України. Музичне мистецтво виступає ефективним засобом особистісного розвитку, дає можливість доторкнутись до світу надбань світові культури. Його вплив здійснюється через діяльність учителя адже саме вчитель є важливою ланкою у вихованні підростаючого покоління, оскільки саме він заохочує дітей до музики і впливає на їхні смаки [11, 6]. У цьому контексті з'являється ряд проблем серед яких однією з найактуальніших є розвиток пізнавального інтересу майбутніх учителів музичного мистецтва до професійної діяльності. Для вчителя музичного мистецтва це питання особливо актуальне у зв'язку з тим що в процесі своєї роботи він поєднує художньо-педагогічну, музично-виконавську, просвітницько-лекторську та іншу діяльність.

Аналіз останніх досліджень. Основою сучасних досліджень пізнавального інтересу є праці Л.Виготського, С.Рубінштейна, А.Смирнова, Б.Теплова, В.М'ясищева, Л.Занкова, Д.Узнадзе, Г.Щукіної. Особливостями професійної підготовки майбутніх учителів музики, і в тому числі проблемами формування та розвитку інтелектуально-пізнавальної діяльності, займались такі вчені: Е. Абдуллін, О.Апраксіна, Л.Арчажнікова, Д.Кабалевський, О.Михайличенко, Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька, В.Шацька, В.Шульгіна, О.Щолокова та інші. Проблему формування пізнавального інтересу підлітків на уроках музики засобами мультимедійних технологій у своїй дисертаційній роботі досліджувала Новікова Н.В.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження методів і прийомів стимулювання пізнавального інтересу майбутніх учителів музичного мистецтва під час фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу. Поняття «інтерес» трактується в по-різному, як своєрідний сплав емоційно-вольових та інтелектуальних процесів, що підвищує активність свідомості і діяльності людини (Л.А. Гордон); як потреба у знаннях, які орієнтують людину у дійсності (Л.І. Божович); як «емоційно насичене вибіркове ставлення до предмету і явищам дійсності» (Н.Д. Левітов); «як потреба, яка перейшла стадію мотивації, свідомо спрямованість людини на задоволення незадоволених потреб» (Д.А. Кікнадзе); як спонукання до дослідницької поведінки, творчості і набуття навичок і вмінь при відсутності зовнішніх спонукань (К. Ізард); як одне із інтегральних проявів складних процесів мотиваційної сфери (А.К.Маркова) і т. ін.. Одні автори ототожнюють його зі спрямованістю особистості в цілому, інші розуміють інтерес не на стільки широко і зближують його з окремими стимулами. С.Рубінштейн зазначав, що інтерес – це «зосередженість думок на певному предметі, що викликає прагнення ближче ознайомитися з ним, глибше в нього проникнути, не випустити з поля зору». Під інтересом він розумів специфічну спрямованість особистості. Е.Зеєр вважає, що це соціально-психологічне утворення, яке актуалізується у

формі потреб, а потім через мотив детермінує діяльність [4, 54].

Доцільно відмітити, що інтересу властиві певні особливості, чим і зумовлюється сила його впливу на розвиток особистості. Так, першою характерною особливістю інтересу є його зв'язок з емоційністю людини, на основі якої можна судити про позитивне і негативне ставлення до об'єкту інтересу. Другою особливістю інтересу є зацікавленість, яка спрямована на задоволення потреби. Третьою особливістю інтересу стає допитливість, котра характеризується прагненням розширити свої знання, дістати відповіді на запитання, що виникають під час навчання [6, 17].

Необхідно відзначити що інтерес може стати рушійною силою у разі коли він носить не епізодичний характер, а постійний, поступово насичуючись ускладнюючою системою знань, яка починає визначати рух інтересу та його широту [10, 93]. Як стверджують науковці, одним з головних мотивів навчання є пізнавальний інтерес – особлива вибіркова спрямованість особистості на процес пізнання; її вибіркового характеру, виражений в тій чи іншій предметній галузі знань. У цю галузь людина прямує проникнути, щоб вивчити, заволодіти її цінностями [2, 3]. Тому для розвитку пізнавального інтересу корисним буде засвоєння досвіду професійного середовища, що являє собою сукупність різноманітних умов, які безпосередньо впливають на особистість вихованця під час виконання професійних функцій. Велику роль тут ми надаємо ознайомленню з педагогічними поглядами відомих музикантів, композиторів.

Розвиток інтересу тісно пов'язаний з проблемною побудовою занять. Застосовуючи проблемні форми роботи, потрібно враховувати й те, що вони мають певне емоційне забарвлення, яке посилює пізнавальний інтерес, народжує нові мотиви, активізує пошук. Характерними ознаками проблемної ситуації вважаються: наявність інтелектуальної складності, подолання якої можливе завдяки мислительній активності студента; певна пізнавальна і професійна значущість проблемної ситуації для студента, зв'язок з інтересами і досвідом; підпорядкованість означеній проблемі інших, часткових [7, 56]. Вивчення музичних творів на заняттях здійснюється в процесі творчої виконавської діяльності, а головним завданням є розкриття змісту художнього образу музичного твору. Труднощі пізнання музичного твору, множинність трактувань сенсу, а також різноманітні варіанти, в яких може здійснюватися інтерпретація музичного твору, створює проблемну ситуацію [9, 232]. Важливим методом, що змінюють ставлення студентів до навчання, стимулює пізнавальний інтерес є створення ситуацій успіху, які виступають стимулом до подальшої діяльності, дарують атмосферу приязні та взаємодопомоги, впевненості і захищеності. Категорія «успіх» відображає факт найвищого досягнення поставленої мети [8, 198].

Використання ситуації успіху має сприяти підвищенню робочого тону, збільшенню продуктивності навчальної роботи, а також допомогти усвідомити себе повноцінною особистістю і, відповідно, забезпечити успіх у навчанні. А. Белкін розглядає успіх, як складне явище яке з соціально-психологічного погляду є оптимальним співвідношенням між очікуваннями оточуючих, особистості та результатами діяльності; з психологічного погляду переживанням стану радості, задоволення, від того що результат до якого особистість прямувала у власній діяльності, або збігається з її очікуваннями, або перевершив їх. На основі цього стану можуть сформуватись стійкі почуття задоволення, що сприяють підвищенню рівня самооцінки, самоповаги. З педагогічного погляду успіх – цілеспрямоване, організоване поєднання умов, за яких створюється можливість досягти значних результатів діяльності, як окремо взятої особистості так і колективу в цілому [3]. Л. Баренбойм відзначає: «Величезне значення для якості технічної роботи учня має установка впевненості, переконаності у важливості перебороти труднощі, віра у свої сили» [1]. У процесі підготовки до концертного виступу, велику допомогу може надати штучне моделювання стану, близького до сценічного. Особливою проблемою для студента, є подолання естрадного хвилювання або створення «оптимального концертного стану». Кожен музикант по різному

описує свій найкращий концертний стан. Проаналізувавши і запам'ятавши відчуття які передували вдалому виступу, необхідно для того щоб потім свідомо відтворювати такий же стан перед наступними виступами.

Успішний виступ на «сцені» під яким можна розуміти навіть виступи в колі друзів, на думку педагогів-музикантів, позитивно впливає на подальше навчання, є ефективним засобом творчого розвитку студента, створює сприятливі умови для формування зацікавленість, слугує важливим засобом активізації навчального процесу. Нерідко фактором, що пробуджує педагогічні інтереси студентів, стимулює розвиток педагогічних орієнтацій, стає спілкування з викладачем, що володіє різнобічними знаннями, прагне передати свій досвід. Тому в процесі навчання важливо використовувати бесіди. Бесіди, що передують і супроводжують розучування твору у фортепіанному класі. Сутність цього даного методу полягає в тому, щоб сприяти формуванню художнього образу музичного твору в свідомості учня. Залежно від індивідуальних особливостей студентів (рівня кругозору, ерудиції, ступеню самостійності мислення), передбачено три варіанти даного методу: перший – розповідь-бесіда викладача (репродуктивне засвоєння знань), друга – діалог (ґрунтується на створенні проблемної ситуації), третя – самостійна робота студента (дослідницький рівень). Цей метод можливо використовувати як на початку роботи над музичним твором, тобто в період створення художнього образу в свідомості учня, до безпосереднього звернення роботи на інструменті, так і в процесі пошуку прийомів втілення для уточнення і поглиблення цього образу [5, 67].

Однією з важливих умов підтримання та розвитку пізнавального інтересу студентів є контроль результатів їх діяльності, це зумовлено тим, що кожна людина прагне отримати певну винагороду за свою діяльність.

Висновки. Таким чином, роль у формуванні пізнавальних інтересів майбутніх вчителів музичного мистецтва належить не тільки процесу навчання, а й організації навчально-виховного процесу. Аналіз психолого-педагогічних і методичних досліджень, свідчить про те, що в процесі фахової підготовки є всі можливості для розвитку пізнавального інтересу. Подальше дослідження цієї проблеми вважаємо доцільним, тому, що формування та розвиток пізнавального інтересу активізує навчально-виховний процес. Також ми вважаємо, що треба розвивати не тільки пізнавальні, а й професійні мотиви і інтереси.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баренбойм Л.А. Путь к музицированию. – Л.-М.: Музыка, 1979. – 231 с.
2. Бахтеева Л.А. Диалог культур как средство развития познавательного интереса к курсу “Технология” в школе с углубленным изучением иностранных языков: дис. ... канд. пед. н.: 13.00.01 / Л.А. Бахтеева. – Екатеринбург, 2003.
3. Белкин А.С. Ситуация успеха. Как её создать / А.С. Белкин. – М., 1991.
4. Верхолаз Р.А. Деякі питання музично-педагогічної підготовки вчителя / Р.А. Верхолаз. – Одеса, 1960. – 64с.
5. Гинзбург Л.С. О работе над музыкальным произведением: методический очерк / Л.С. Гинзбург. – [3-е изд.]. – М.: Музыка, 1968. – 112 с.
6. Киричук Е.И. Учебные интересы младших школьников / Е.И. Киричук. – К.: Рад. школа, 1982. – 128 с.
7. Кудрявцев В.Т. Проблемное обучение: истоки, сущность, перспективы / В.Т.Кудрявцев. – М.: Знание, 1991. – 80 с.
8. Психологічний словник / за ред. В.І. Войтка. – К., 1982.
9. Психология музыкальной деятельности: Теория и практика: учеб. пособ. / под ред. Г.М. Цыпина. – М., «Академия», 2003. – 340 с.
10. Самарин Ю.А. К вопросу о проявлении и соотношении способностей и интересов в школьном возрасте / Ю.А. Самарин // Склонности и способности. – Л., 1962. – С. 92-95.

11. Щериця Т. Духовність і музична культура майбутніх учителів музики / Т. Щериця // Мистецтво і освіта. – 2005. – №4. – С. 6.
12. Щукина Г.И. Актуальные вопросы формирования интереса в обучении / Г.И.Щукина. – М.: Просвещение, 1984. – 192 с.

А.С. КОРЧАГИНА. РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ ИНТЕРЕСОВ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

Резюме. В статье осуществлен теоретический анализ познавательного интереса, в частности развития познавательного интереса будущих учителей музыкального искусства во время профессиональной подготовки. Определены источники, влияющие на развитие и становление интереса, пути и способы его формирования.

Ключевые слова: интерес, познавательный интерес, потребность, мотив.

G.S. KORCHAGINA. THE DEVELOPMENT OF COGNITIVE INTERESTS OF FUTURE TEACHERS OF MUSIC IN THE PROCESS OF TRAINING

The summary. The article deals with the development of cognitive interest of future teachers of music. This paper begins with the description of the problem which deals with the cognitive interest. It should be said that the aim of the article is to give information about research methods and techniques for promoting cognitive interest. The analysis of literature on the given problem shows that many scientists paid a great attention to the problem.

Key words: interest, interest cognitive, the needs, the motive.

Одержано редакцією 11.11.2013 р.